

Дослідження проблеми підвищення професійного рівня суддів з дзюдо

Чоботько М.А.¹, Чоботько І.І.¹, Бойченко Н.В.²

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ¹

Харківська державна академія фізичної культури²

Анотація. Мета: за допомогою анкетного опитування дослідити проблеми підвищення професійного рівня суддів з дзюдо. **Матеріал і методи.** Під час дослідження застосовувались наступні методи теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел та дані мережі Інтернет, педагогічне дослідження, анкетне опитування, узагальнення теоретичного і практичного досвіду фахівців в області спортивних єдиноборств, методи математичної статистики. Було проведено анкетне опитування суддів з дзюдо. У дослідженні прийняли участь 30 суддів з дзюдо національної категорії (19 чоловік) та першої категорії (11 чоловік). **Результати:** аналіз проведеного опитування суддів з дзюдо виявив, що суддя з дзюдо повинен мати певну харизму, так вважають 94,7 % суддів національної категорії та 100 % суддів першої категорії. 84,2 % суддів національної категорії та 72,7 % суддів першої категорії вважають що досить впевнено почувають себе при виникненні складної ситуації на татамі. 36,8 % суддів національної категорії та 81,8 % першої категорії вважають, що психологічні обставини впливають на суддівство але 63,2 % суддів національної категорії в відповіді «ні» тому, що вже мають більший досвід суддівства та судять більш впевненіше ніж судді першої категорії. 100 % суддів національної категорії та 100 % першої категорії вважають, що аналіз оцінювання за критеріями буде сприяти поліпшенню їхнього суддівства. 100 % суддів національної категорії та 100 % першої категорії вважають, що їхнє суддівство потрібно розбивати на окремі критерії. 89,5 % суддів національної категорії та 100 % першої категорії відповіли, що не завжди розуміють за якими критеріями оцінюють їхнє суддівство. 94,7 % суддів національної категорії та 100 % першої категорії вважають, що їх суддівство не поліпшується після того як вони дізналися загальну оцінку за суддівство тому, що загальна оцінка не показує над якими помилками потрібно проводити роботу. 63,2 % суддів національної категорії та 90,9 % першої категорії вважають, що їхнє суддівство в дзюдо оцінюють не зовсім об'єктивно. 100 % суддів національної категорії та 100 % першої категорії вважають, що потрібно постійно поліпшувати свою професійну майстерність в суддівстві з дзюдо. **Висновки.** Таким чином, по результатах роботи на змаганнях з дзюдо суддям виставляються оцінки, у відповідності з критеріями діяльності. Аналіз результатів опитування суддів національної та першої категорій показав необхідність розробки рекомендацій, щодо розширення критеріїв оцінки суддів за показниками роботи на змаганнях, виявлення причин помилок суддів під час роботи на татамі.

Ключові слова: дзюдо, анкетне опитування, суддівство, судді національної категорії, судді першої категорії, критерії.

Вступ. Дзюдо стрімко розвивається в світі, корегуються та змінюються правила ведення сутички з метою підвищення її швидкості та більшого розуміння боротьби глядачами. Все більш

використовуються мультимедійні засоби (Валеев, 2014). Ці фактори впливають на психологічну напруженість спортивних змагань, підвищення їх динамічності та видовищності.

Досягнення високих спортивних результатів та розвиток дзюдо залежать від рівня підготовленості фахівців в цій галузі. В першу чергу це спортсмени і тренери. На етапі, коли спортсмени виходять на змагання для виявлення найсильнішого головну роль виконують судді. Від їх кваліфікації, об'єктивності залежить не тільки результат змагань, формування збірних команд, а й перспективи розвитку дзюдо в цілому. Ті чи інші трактування суддею правил змагань впливає на спрямованість технічної і тактичної підготовки спортсменів. Суддя зобов'язаний володіти високим і адекватним рівнем сприйняття інформації про сутичку, швидкістю реакції, необхідним обсягом, розподілом і перемиканням уваги, високим рівнем фізичної та психологічної підготовленості і т.д. (Клеандров, 2011; Федоров, & Коричко, 2017). Тому поряд з проблемами підвищення професійного рівня спортсменів в дзюдо гостро постають проблеми якості суддівства, починаючи з суддів початкової підготовки до арбітрів високої кваліфікації (Мкртчян, 1986; Трофимов, 2002).

Аналіз літературних джерел та інтернет ресурсів показав, що у спортивній науці підготовці спортивних суддів привертається незначна увага в порівнянні з підготовкою спортсменів і тренерів. Відсутність чіткої системи навчання та відбору суддів може привести до помітного відставання професійної майстерності суддів від рівня розвитку дзюдо. Наявні розробки та методичні рекомендації, які охоплюють певні етапи підготовки суддів вимагають систематизації та наукового обґрунтування (Венглинский, 1998; Евтифиев, 2016).

В аматорському спорті суддівство не є професійною діяльністю. Фахівці в основному тренери або колишні спортсмени залучаються до суддівства на добровільній основі. Однак суддівство слід розглядати, як спеціальність, якій потрібно вчитися.

«Фахівець» розуміється як особистість, яка отримала певну підготовку і здатна до виконання операцій і дій, з яких складається професійно-службові та позаслужбові громадські функції. У роботах по оптимізації процесу навчання часто використовується поняття «модель фахівця», в якому розуміється описовий аналог, який відображає основні риси об'єкта (в даному випадку - узагальнений образ судді з дзюдо) (Положення про Суддівську Комісію, 2014).

Постійно існує протиріччя між вимогами, що пред'являються професійною суддівською діяльністю і якістю підготовки суддів дозволяє зробити твердження про те, що існує потреба в удосконаленні системи підготовки та підвищення кваліфікації суддів (Красненкова, 2018; Мкртчян, 1986; Чукров, 2017; Шевцов, 2017).

Для підвищення кваліфікації суддів на сьогоднішній день проводяться семінари, вебінари, сумісні семінари з різними фахівцями з дзюдо, які сприяють обміном досвіду (Положення про Суддівську Комісію (2014).

На змаганнях, які проводяться на території України оцінюється практичне суддівство, дисципліна суддів.

Аналізуючи усе вище зазначене треба відмітити важливість підготовки суддів в дзюдо оцінюючи їх діяльність за певними критеріями, які допоможуть підвищити якість суддівства. Для якісної підготовки суддів в дзюдо потрібно ввести оцінювання суддів не в цілому, а по критеріям суддівства. Це дасть змогу суддям проводити аналіз роботи над своїми помилками, що в подальшому дозволить проводити суддівство впевненіше і з найменшою кількістю помилок (Трофимов, 2002).

Мета дослідження – за допомогою анкетного опитування дослідити проблеми підвищення професійного рівня суддів з дзюдо.

Матеріали та методи дослідження. Під час дослідження

застосовувались наступні методи: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел та дані мережі Інтернет, педагогічне дослідження, анкетне опитування, узагальнення теоретичного і практичного досвіду фахівців в області спортивних єдиноборств, методи математичної статистики.

Було проведено анкетне опитування суддів з дзюдо. У дослідженні прийняло участь 30 суддів: з них національної категорії - 19 чоловік та першої категорії - 11 чоловік.

Результати дослідження та їх обговорення. На змаганнях з дзюдо, які проводяться на території України, оцінюється практичне суддівство. За результатами роботи суддям, у відповідності з критеріями оцінки діяльності, виставляються оцінки. Оцінюються наступні показники: дисципліна; зовнішній вигляд; оцінка технічних дій; оцінка порушень, своєчасність винесення покарань;

правильність команд та чіткість жестів; техніка пересування та вибір місця на татамі; знання правил та вміння застосовувати їх на практиці; точне виконання функціональних обов'язків. Також враховуються порушення різного характеру і значимості, які розбиті на 4 групи. Наприклад, до першої групи відносять: запізнення (на нараду, на сутичку, на парад и т.п.); критика суддівства колег-суддів; реакція на дії глядачів; невдалий вибір позиції на татамі.

З метою виявлення думки суддів щодо проблеми підвищення професійного рівня суддівства з дзюдо було проведено анкетне опитування.

Розроблена спеціальна анкета, яка на включає 10 запитань. Отримані результати відповідей суддів національної (рис. 1) та першої категорії (рис. 2) виявили наступні результати: 94,7 % суддів національної категорії та 100 % першої категорії вважають, що суддя з дзюдо повинен мати харизму.

Оцінка суддів національної категорії

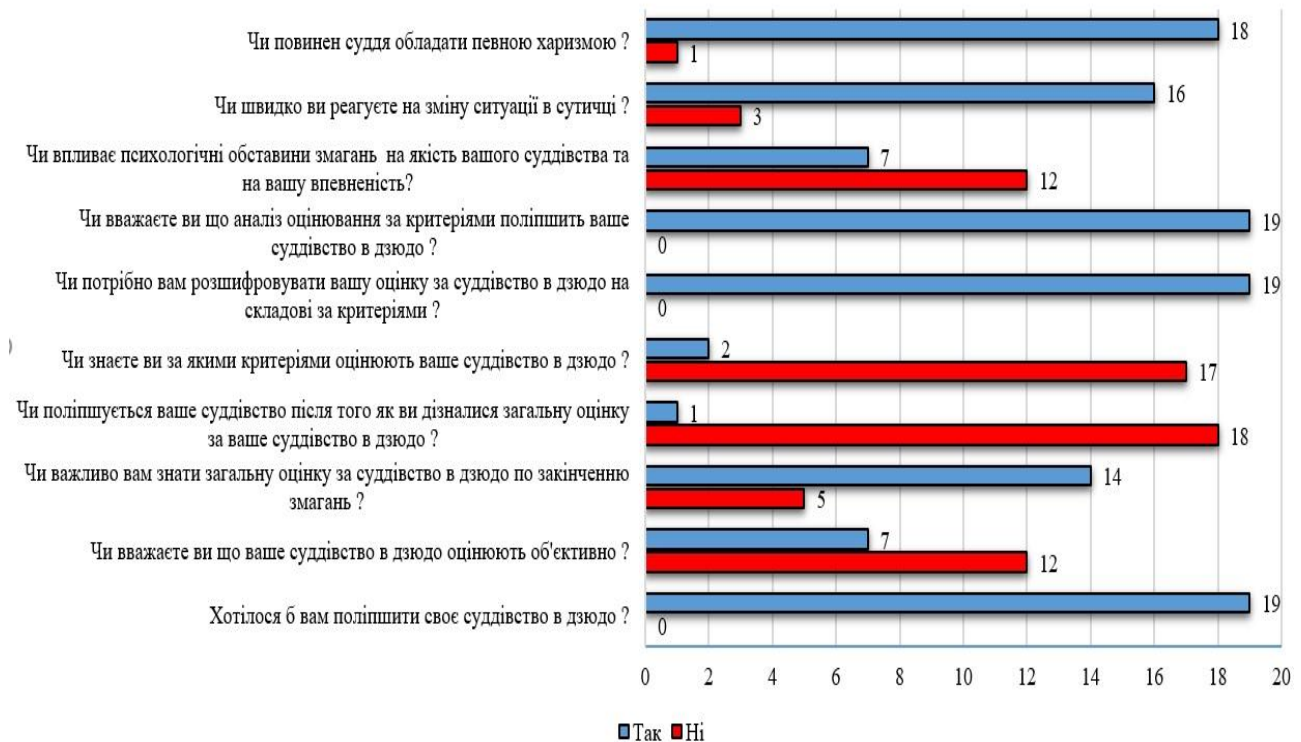

Рис. 1. Анкетне опитування суддів національної категорії щодо проблеми підвищення професійного рівня суддівства з дзюдо

Оцінка суддів першої категорії

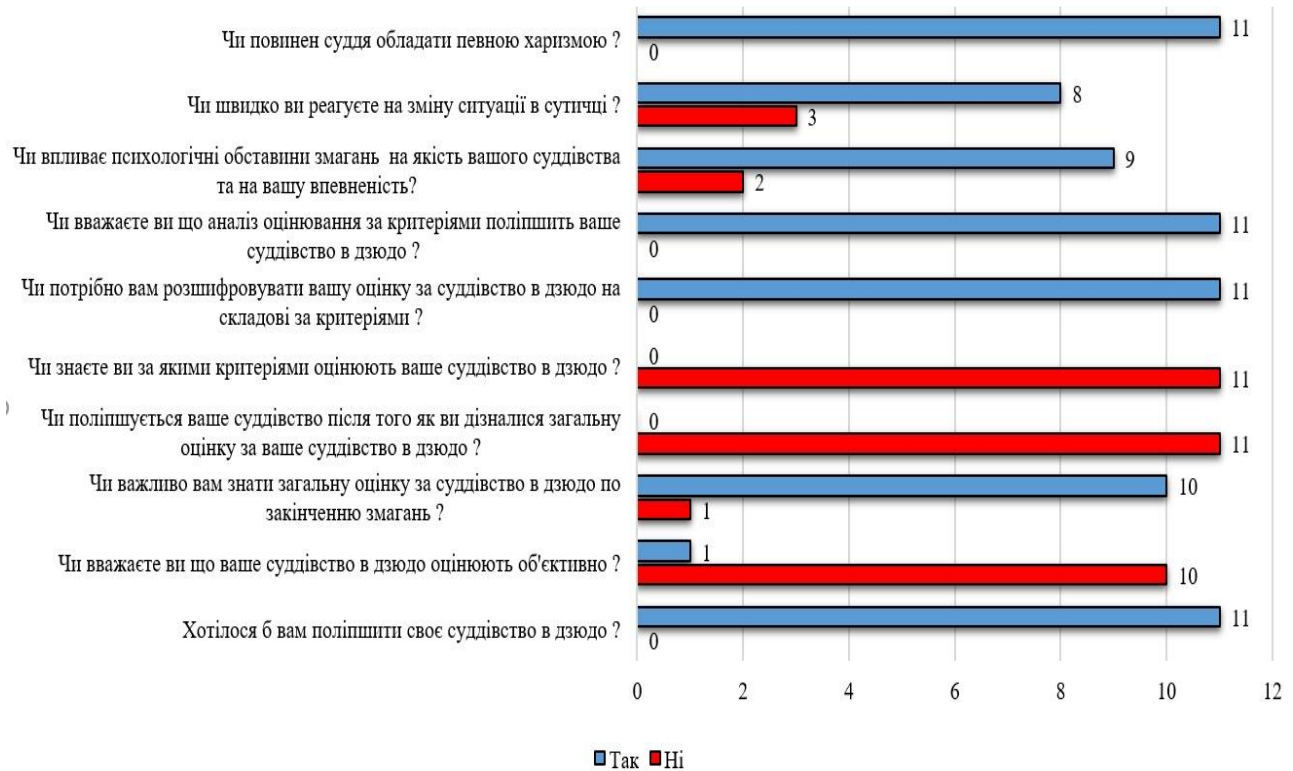

Рис. 2. Анкетне опитування суддів першої категорії щодо проблеми підвищення професійного рівня суддівства з дзюдо

84,2 % суддів національної категорії та 72,7 % першої вважають, що досить впевнено почувають себе при виникненні складної ситуації на татамі та швидко реагують на зміни в сутичці.

36,8 % суддів національної категорії та 81,8 % першої категорії вважають, що психологічні обставини впливають на якість суддівства але 63,2 % суддів національної категорії в відповіді «ні» тому, що вже мають більший досвід суддівства та судять більш впевненіше ніж колеги першої категорії.

100 % суддів національної категорії та 100 % першої вважають, що аналіз оцінювання за критеріями буде сприяти поліпшенню їхнього суддівства

100 % суддів національної категорії та 100 % першої категорії вважають, що потрібно розшифрувати їх оцінку за суддівство в дзюдо на складові за критеріями.

89,5 % суддів національної категорії та 100 % першої зазначили, що не завжди за якими критеріями оцінюють їхнє суддівство.

94,7 % суддів національної категорії та 100 % першої вважають, що їх суддівство не поліпшується після того, як вони дізналися загальну оцінку за суддівство змагань тому, що загальна оцінка не показує над якими помилками потрібно проводити роботу.

73,7 % суддів національної категорії та 100 % першої категорії вважають, що загальна оцінка за суддівство по закінченню змагань не сприяє покращенню їхнього суддівства, тому їм недосить важливо знати загальну оцінку за суддівство.

63,2 % суддів національної категорії та 90,9 % першої категорії вважають, що їхнє суддівство в дзюдо оцінюють не зовсім об'єктивно.

100 % суддів національної категорії та 100 % першої вважають, що потрібно постійно поліпшувати свою професійну майстерність в суддівстві з дзюдо.

Аналізуючи отримані дані, можна зробити висновок, що для більшості суддів дуже важливо знати над якими помилками потрібно проводити роботу. А це не можливо зробити дізнавшись загальну оцінку за суддівство змагань. Тому виникає необхідність розробки рекомендацій, щодо розширення критеріїв оцінки суддів за показниками роботи на змаганнях.

Отримані дані підтверджують раніше проведені дослідження в різних видах боротьби щодо потреби в удосконаленні системи підготовки та підвищення кваліфікації суддів (Красненкова, 2018; Мкртчян, 1986; Ушенин, Оруджев, & Арсеньев, 2017; Чукров, 2017; Шевцов, 2017).

Висновки.

Таким чином, за результатами роботи на змаганнях з дзюдо суддям

виставляються оцінки, у відповідності з критеріями діяльності.

Аналіз результатів опитування суддів національної та першої категорій показав необхідність розробки рекомендацій, щодо розширення критеріїв оцінки суддів за показниками роботи на змаганнях, виявлення причин помилок суддів під час роботи на татамі.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку буде спрямовано на розробку методичних рекомендацій щодо розширення критеріїв оцінки суддів за показниками роботи на змаганнях, виявлення причин помилок суддів під час роботи на татамі.

Конфлікт інтересів. Автори відзначають, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Валеев, Р. Р. (2014). Использование современных технологий в судействе по дзюдо. *Молодежь XXI века: потенциал, тенденции и перспективы, Т. 1*, 77-79.
- Венглинский Г. П. (1998). Отбор судей по спортивной борьбе к соревнованиям высокого ранга. *Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 : Москва*, 19.
- Евтифиев, А. С. (2016). Подготовка арбитров в спортивной борьбе. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, (1), 26-29.
- Клеандров, М. И. (2011). О стратегии совершенствования механизма судейской ответственности. *Вестник Тюменского государственного университета. Социально-экономические и правовые исследования*, (3), 8-16.
- Красненкова, О. С. (2018). Судейская практика в секции дзюдо как метод допрофессиональной подготовки спортсмена. *Вестник научных конференций* No 11-2, 76-77.
- Мкртчян, А. В. (1986). Содержание и методы формирования судейских функций у студентов институтов физической культуры специализирующихся по спортивной борьбе. *Автореф. дис. ... канд. пед. наук. ГЦОЛИФК. - М.*, 24.
- Положення про Суддівську Комісію* (2014). Суддівський Корпус Федерації дзюдо України та присвоєння суддівських категорій.
- Трофимов, А. И. (2002). Критерии оценки и методика подготовки судей по дзюдо. *Дис. ... канд. пед. наук 13.00.04. РГАФК. - М.*, 144.
- Ушенин, А. И., Оруджев, А. М., & Арсеньев, В. А. (2017). Требования, предъявляемые к оценке (судейству) боевых приёмов борьбы. *Современные тенденции развития науки и технологий*, 105.

Федоров, В. И., & Коричко, Ю. В. (2017). Критерии и оценка личностных качеств спортивных судей в дзюдо. *Направления в области физической культуры, спорта и туризма*, 268.

Чукров, Н. З. (2017). Проблема судейства в борьбе хапсагай (соцопрос). *Актуальные вопросы развития и научно-методического обеспечения национальных видов спорта и народных игр Республики Саха (Якутия)*, 399-402.

Шевцов, А. В. (2017). Проблемные аспекты судейства соревнований по спортивной борьбе. *Совершенствование системы подготовки кадров по единоборствам*, 38-43.

Стаття надійшла до редакції: 05.10.2020 р.

Опубліковано: 01.11.2020 р.

Аннотация. Чоботько М. А., Чоботько И. И., Бойченко Н. В. *Исследование проблемы повышения профессионального уровня судей по дзюдо. Цель:* с помощью анкетного опроса исследовать проблемы повышения профессионального уровня судей по дзюдо. **Материал и методы.** В ходе исследования применялись следующие методы: теоретический анализ и обобщение литературных источников и данные сети Интернет, педагогическое исследование, анкетный опрос, обобщение теоретического и практического опыта специалистов в области спортивных единоборств, методы математической статистики. Был проведен анкетный опрос судей по дзюдо. В исследовании приняли участие 30 судей по дзюдо национальной категории (19 человек) и первой категории (11 человек). **Результаты:** анализ проведенного опроса судей по дзюдо выявил, что судья по дзюдо должен иметь определенную харизму, так считают 94,7 % судей национальной категории и 100 % судей первой категории. 84,2 % судей национальной категории и 72,7 % судей первой категории полагают, что достаточно уверенно чувствуют себя при возникновении сложной ситуации на татами. 36,8 % судей национальной категории и 81,8 % первой категории полагают, что психологические обстоятельства влияют на судейство но 63,2 % судей национальной категории в ответили «нет» тому, что уже имеют больший опыт судейства и судят более уверенно чем судьи первой категории. 100 % судей национальной категории и 100 % первой категории полагают, что анализ оценки по критериям будет способствовать улучшению их судейства. 100 % судей национальной категории и 100 % первой категории полагают, что оценку их судейства нужно разбивать на отдельные критерии. 89,5 % судей национальной категории и 100 % первой категории ответили, не всегда понимают по каким критериям оценивают их судейство. 94, 7% судей национальной категории и 100 % первой категории полагают, что их судейство не улучшается в после того как они узнали общую оценку за судейство так как общая оценка не показывает над какими ошибками нужно проводить работу. 63,2 % судей национальной категории и 90,9 % первой категории полагают, что их судейство в дзюдо оценивают не совсем объективно. 100 % судей национальной категории и 100 % первой категории полагают, что нужно постоянно улучшать свое профессиональное мастерство в судействе по дзюдо. **Выводы.** Таким образом, по результатам работы на соревнованиях по дзюдо судьям выставляются оценки, в соответствии с критериями деятельности. Анализ результатов опроса судей национальной и первой категорий показал необходимость разработки рекомендаций относительно расширения критериев оценки судей по показателям работы на соревнованиях, выявления причин ошибок судей во время работы на татами.

Ключевые слова: дзюдо, анкетный опрос, судейство, судьи национальной категории, судьи первой категории, критерии.

Abstract. Chobotko M., Chobotko I., Boychenko N. Research of the problem of professional development of judo judges. Purpose: using a questionnaire to investigate the problems of raising the professional level of judo judges. **Material and methods.** During the study, the following methods were used: theoretical analysis and generalization of literary sources and Internet data, pedagogical research, questionnaire survey, generalization of theoretical and practical experience of specialists in the field of combat sports, methods of mathematical statistics. A questionnaire survey of judo judges was conducted. The study involved 30 judo national category (19 people) and the first category (11 people). **Results:** An analysis of the survey of judo judges revealed that a judo judge must have a certain charisma, as 94,7 % of judges of the national category and 100 % of judges of the first category think. 84,2 % of judges of the national category and 72,7 % of judges of the first category believe that they feel quite confident in a difficult situation on the mat. 36,8 % of judges of the national category and 81,8 % of the first category believe that psychological circumstances affect refereeing, but 63,2 % of the judges of the national category answered «no» to the fact that they already have more experience in refereeing and judge more confidently than the judges of the first category categories. 100 % of the national judges and 100 % of the first category believe that the analysis of the assessment according to the criteria will improve their judging. 100 % of the judges of the national category and 100 % of the first category believe that the assessment of their judging should be broken down into separate criteria. 89,5 % of judges of the national category and 100 % of the first category answered that they do not always understand by what criteria their refereeing is assessed. 94,7% of the judges of the national category and 100 % of the first category believe that their refereeing does not improve after they know the overall mark for the refereeing, since the overall mark does not indicate what mistakes need to be worked on. 63,2 % of judges of the national category and 90,9 % of the first category believe that their judo is assessed not entirely objectively. 100 % of judges of the national category and 100 % of the first category believe that it is necessary to constantly improve their professional skills in judo. **Conclusions.** Thus, according to the results of work in judo competitions, judges are given marks in accordance with the criteria of activity. An analysis of the results of a survey of judges of the national and first categories showed the need to develop recommendations regarding the expansion of the criteria for evaluating judges by performance indicators at competitions, identifying the causes of errors of judges while working on the mat.

Keywords: judo, questionnaire, refereeing, judges of the national category, referees of the first category, criteria.

References

- Valeev, R. R. (2014). Ispol'zovanie sovremennyh tehnologij v sudejstve po dzjudo. *Molodezh' XXI veka: potencial, tendencii i perspektivy*, T. 1, 77-79.
- Venglinskij G. P. (1998). Otbor sudej po sportivnoj bor'be k sorevnovanijam vysokogo ranga. *Dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 : Moskva*, 19.
- Evtifiev, A. S. (2016). Podgotovka arbitrov v sportivnoj bor'be. *Slobozhans'kij naukovno-sportivnij visnik*, (1), 26-29.
- Kleandrov, M. I. (2011). O strategii sovershenstvovaniya mehanizma sudejskoj otvetstvennosti. *Vestnik Tjumenskogo gosudarstvennogo universiteta. Social'no-jekonomicheskie i pravovye issledovaniya*, (3), 8-16.
- Krasnenkova, O. S. (2018). Sudejskaja praktika v sekcii dzjudo kak metod doprofessional'noj podgotovki sportsmena. *Vestnik nauchnyh konferencij* No 11-2, 76-77.

- Mkrtchjan, A. V. (1986). Soderzhanie i metody formirovaniya sudejskih funkcij u studentov institutov fizicheskoj kul'tury specializirujushhihsja po sportivnoj bor'be. *Avtoref. dis. ... kand. ped. nauk.* GCOLIFK. - M., 24.
- Polozhennja pro Suddivs'ku Komisiju* (2014). Suddivs'kyj Korpus Federacii' dzjudo Ukraïny ta prysvojennja suddivs'kyh kategorij.
- Trofimov, A. I. (2002). Kriterii ocenki i metodika podgotovki sudej po dzjudo. *Dis. ... kand. ped. nauk* 13.00.04. RGAFK. - M., 144.
- Ushenin, A. I., Orudzhev, A. M., & Arsen'ev, V. A. (2017). Trebovaniya, predjavljaemye k ocenke (sudejstvu) boevyh prijomov bor'by. *Sovremennye tendencii razvitija nauki i tehnologij*, 105.
- Fedorov, V. I., & Korichko, Ju. V. (2017). Kriterii i ocenka lichnostnyh kachestv sportivnyh sudej v dzjudo. *Napravlenija v oblasti fizicheskoj kul'tury, sporta i turizma*, 268.
- Chukrov, N. Z. (2017). Problema sudejstva v bor'be hapsagaj (socopros). *Aktual'nye voprosy razvitija i nauchno-metodicheskogo obespechenija nacional'nyh vidov sporta i narodnyh igr Respubliki Saha (Jakutija)*, 399-402.
- Shevcov, A. V. (2017). Problemnye aspekty sudejstva sorevnovanij po sportivnoj bor'be. *Sovershenstvovanie sistemy podgotovki kadrov po edinoborstvam*, 38-43.

Відомості про авторів:

Чоботько Маргарита Анатоліївна: викладач; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ: проспект Гагаріна, 26, м. Дніпро, 49005, Україна.

Чоботько Маргарита Анатольевна: преподаватель; Днепропетровский государственный университет внутренних дел: проспект Гагарина, 26, г. Днепр, 49005, Украина.

Margarita Chobotko: Lecturer; Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs: Gagarin Avenue, 26, Dnipro, 49005, Ukraine.

<http://orcid.org/0000-0002-4641-6592>

E-mail: 28rita66@gmail.com

Чоботько Ігор Ігорович: викладач; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ: проспект Гагаріна, 26, м. Дніпро, 49005, Україна.

Чоботько Игорь Игоревич: преподаватель; Днепропетровский государственный университет внутренних дел: проспект Гагарина, 26, г. Днепр, 49005, Украина.

Ihor Chobotko: Lecturer; Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs: Gagarin Avenue, 26, Dnipro, 49005, Ukraine.

<http://orcid.org/0000-0003-4655-5696>

E-mail: efilonov79@gmail.com

Бойченко Наталя Валентинівна: к.фіз.вих., доцент; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська, 99, м. Харків, 61058, Україна.

Бойченко Наталья Валентиновна: к.физ.восп., доцент; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Natalia Boychenko: Phd (Physical Education and Sport), Associate Professor; Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkovskaya st., 99, Kharkov, 61058, Ukraine.

<http://orcid.org/0000-0003-4821-5900>

E-mail: natalya-meg@ukr.net